

Agrilus guerini LACORDAIRE in BOISDUVAL et LACORDAIRE, 1835
(Coleoptera: Buprestidae) – gatunek nowy dla fauny Polski

Agrilus guerini LACORDAIRE in BOISDUVAL et LACORDAIRE, 1835
(Coleoptera: Buprestidae) – a species new to the Polish fauna

JERZY M. GUTOWSKI¹, MAREK WANAT²

¹ Instytut Badawczy Leśnictwa, Zakład Lasów Naturalnych, 17-230 Białowieża

² Muzeum Przyrodnicze Uniwersytetu Wrocławskiego, Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław

ABSTRACT: *Agrilus guerini* LAC. (Coleoptera: Buprestidae) was recorded from the Biebrza National Park (NE Poland) in 2000. The species is new to the Polish fauna.

KEY WORDS: Coleoptera, Buprestidae, *Agrilus guerini*, faunistic record, Biebrza National Park, NE Poland.

W Biebrzańskim Parku Narodowym stwierdzono występowanie *Agrilus guerini* LAC. Jest to gatunek nowy dla fauny Polski, gdyż dawne doniesienia z naszego kraju dotyczyły terenów obecnie należących do Ukrainy.

Dane dotyczące złowionych okazów:

- Pojezierze Mazurskie (wg podziału przyjętego w „Katalogu fauny Polski”): Biebrzański P. N., Basen Środkowy, zachodni skraj rezerwatu „Czerwone Bagno” (UTM: FE14), 15 VI 2000, 2 exx. otrząśnięte z krzewiastych wierzb (iwy – *Salix caprea* L. lub jej mieszańców), leg. M. WANAT, coll. J. M. GUTOWSKI.
- Podlasie: Biebrzański P. N., Basen Południowy, Grobla Honczarowska (FE00), 5 VI 2000, 1 ex. złowiony w czerpak z gałęzi niskich drzew i krzewów, leg. et coll. M. WANAT.

Okazy zostały złowione na nasłonecznionych stanowiskach, którymi były zarośla wierzbowe (lub z dominującym udziałem przedstawicieli tego rodzaju) na skraju dróg, lasu i łąk. Miejsca występowania gatunku są wilgotne, ale o wystawie południowej lub zachodniej.

Agrilus guerini jest jednym z największych przedstawicieli rodzaju występujących w Polsce. Imagines mają długość 9–12 mm i charakteryzują się wyciągniętymi w szpice i rozchylonymi na zewnątrz końcami pokryw, obecnością 3 plamek z białych łusek na każdej pokrywie (czasem częściowo zanikających) oraz ciemną, prawie czarną, barwą ciała. Szczegółowy opis narządów kopulacyjnych samca (wraz z rysunkami) zamieszczają SCHAEFER (1949) i ALEKSEEV (1998). Larwy, o długości do 25 mm, zostały opisane przez ALEKSEEV'a (1981) i BILÝ'ego (1999). Stadium jaja i poczwarki pozostają dotąd nieznanymi.

Omawiany gatunek zaliczany jest do podrodzaju *Uragrilus* SEMENOV, 1935 (= *Epinagrilus* STEPANOV, 1954) jako gatunek typowy dla tego taksonu. Z polskich gatunków do tego podrodzaju należy jeszcze *A. ater* (L.) (ALEKSEEV 1998), od którego *A. guerini* różni się owymi rozchylonymi na boki końcówkami pokryw (u *A. ater* oba groty są równoległe) oraz żeberkiem w tylnych kątach przedplecza (ważna cecha diagnostyczna w rodzaju *Agrilus*). U omawianego gatunku występuje ono tylko w postaci małego wzgórka, podczas gdy u *A. ater* jest dobrze wykształcone – ostre, krótkie i silnie wygięte.

Rodzaj *Agrilus* CURTIS liczy w Polsce 28 gatunków, uwzględniając *A. guerini* (BURAKOWSKI i in. 1985; KRÓLIK, MAJEWSKI 1994; GUTOWSKI, ŁUGOWOJ 2000). Jest prawdopodobne znalezienie jeszcze 1–2 gatunków, które występują w bezpośrednim sąsiedztwie naszego kraju. Z kolei występowanie *A. hyperici* (CREUTZ.) należałoby potwierdzić nowymi znaleziskami, bowiem dawne doniesienia budzą pewne wątpliwości.

Larwy *A. guerini* rozwijają się w gałęziach i pniach różnych gatunków wierzb (*Salix alba* L., *S. aurita* L., *S. caprea* L., *S. cinerea* L., *S. eleagnos* SCOP., *S. fragilis* L., *S. purpurea* L., *S. viminalis* L.), z preferencją iwy *S. caprea* (BARBALAT, WERMELINGER 1996; KUBAŃ 1979; BILÝ 1986; GOBBI 1986; HELLRIGL 1978; SCHAEFER 1949; ZABRANSKY 1991). Zasiedlane są żywe pędy o grubości od 1 do 20 cm (najczęściej 2–5 cm). Chodniki, zygzakowate, ciągną się wzdłuż pędu na długości nawet 1–1,2 m, początkowo przebiegają pod korą po czym zagłębiają się i biegną w zewnętrznych słojach drewna na głębokości do 5 mm. Kolebka poczwarkowa znajduje się w drewnie. Przepoczwarczenie następuje wiosną, stadium poczwarki trwa 3 tygodnie, a wylot imagines ma miejsce w czerwcu i lipcu, a nawet później; czasem można je spotkać aż do września. Owady doskonale przebywają na liściach,

najczęściej w górnych partiach korony roślin żywicielskich. Generacja dwuletnia (SCHAEFER 1949; HORION 1955; KUBÁŇ 1979; BILÝ 1982; BURAKOWSKI i in. 1985; BARBALAT, WERMELINGER 1996). Na wierzbach współwystępują z tym gatunkiem następujące chrząszcze: *Xylotrechus pantherinus* (SAV.), *Leiopus nebulosus* (L.), *Saperda similis* LAICH., *Oberea oculata* (L.) (*Cerambycidae*), *Agrilus viridis* L. (KUBÁŇ 1979; BARBALAT, WERMELINGER 1996). Preferuje on miejsca ciepłe i wilgotne, z luźno rosnącymi, dobrze nasłonecznionymi wierzbami, np. wilgotne łąki, stare żwirownie, piaskownie, kamieniołomy, gliniarki, nadrzeczne zarośla itp. (KUBÁŇ 1989; KOCH 1989).

Rozmieszczenie geograficzne *A. guerini* poznane jest niedostatecznie. Zasięg jest nieciągły – gatunek występuje na izolowanych stanowiskach nie wykraczających poza teren Europy. Stwierdzony był w różnych miejscach we Francji (stamtąd też opisany) (SCHAEFER 1972; COCQUEMPOT 1990; CALLOT, SCHOTT 1991), znany jest też z Korsyki (PAULIAN 1986; CURLETTI 1994), płn. Włoch, byłej Jugosławii (CURLETTI 1994), Austrii (ZABRANSKY 1991). Niedawno został odkryty w Szwajcarii (BARBALAT, WERMELINGER 1996). Podany był ponadto z Węgier, kilku stanowisk w Niemczech (HORION 1955), Słowacji, Moraw i Czech (KUBÁŇ 1979; BILÝ 1986, 1993) oraz Ukrainy (ŁOMNICKI 1874, 1884; HORION 1955; JANICKIJ 1996). Wyspowe stanowisko tego gatunku znajduje się w południowej Szwecji (Småland) (BILÝ 1982). Uważany jest za wielką rzadkość, chociaż według niektórych autorów może to wynikać z niewłaściwych metod poszukiwania gatunku. Znacznie łatwiej jest znaleźć żerowiska i larwy, niż imagines przebywające z reguły w szczytowej części korony roślin żywicielskich. Stosunkowo często był ostatnio znajdowany w Czechach, Badenii-Wirtembergii i Nadrenii-Palatynacie (BARBALAT, WERMELINGER 1996).

Odnalezienie tego gatunku w Polsce w pewnym stopniu wypełnia lukę w zasięgu gatunku między stanowiskami z Ukrainy i Słowacji a lokalizacją w pld. Szwecji. Jest prawdopodobne znalezienie go na innych jeszcze stanowiskach w Polsce w wyniku ukierunkowanych badań uwzględniających biologię gatunku. Dla Biebrzańskiego Parku Narodowego jest to kolejne zaskakujące znalezisko rzadkiego chrząszcza.

Agrilus guerini uważany jest za relikwyt trzeciorzędowy z tropikalnymi związkami (ALEKSEEV 1979), którego zasięg został poprzerwany w okresie plejstocenu, a współczesne rozmieszczenie zawdzięczamy głównie migracjom z plejstocenijskich refugium w okresie holocenijskiego optimum termicznego (okres atlantycki) (HORION 1955; BRANDL 1990).

Według SPEIGHT'a (1989) jest to owad o międzynarodowym znaczeniu dla ochrony przyrody, jako bardzo rzadki saproksyliczny gatunek wskaźnikowy

wy. W Niemczech został umieszczony na czerwonej liście w kategorii gatunków „wymierających” (GEISER 1984). W tym kraju doczekał się też nazwy wernakularnej – „Guerins Schmal-Prachtkäfer”. Po węgiersku nazywany jest „Guerin karcsú díszbogara”, a po szwedzku „silverfläckig smalpraktbagge”. Jako skuteczny sposób ochrony *A. guerini* proponuje się zachowanie środowisk jego występowania (BARBALAT, WERMELINGER 1996).

SUMMARY

Three specimens of *Agrilus guerini* LAC. have been collected on two remote localities in the Biebrza National Park: on the Grobla Honczarowska (Podlasie Region, UTM code FE00, 5 VI 2000, 1 ex.), and in SE border of the Czerwone Bagno Reserve (Masurian Lake Region, FE14, 15 VI 2000, 2 exs.). Both localities are sunny borders of mixed deciduous shrubs or forest, along roads or wet meadows. At least on the latter locality the specimens were certainly swept from willow shrubs, probably of *Salix caprea* L. or its hybrids. This is the first record of this species from Poland (old data refer to areas lying currently in Ukraine). Currently there are 28 *Agrilus* species known from Poland.

The data on bionomics and geographical distribution of *A. guerini* have been summarized on the base of numerous literature records. Apart from NE Poland, the species is known from several localities in southern and central Europe (France incl. Corsica, N Italy, former Yugoslavia, Switzerland, Germany, Austria, Hungary, Czech Rep., Slovakia, Ukraine), and from one isolated locality in southern Sweden. Everywhere it is considered to be a very rare saproxylic beetle, being placed on Red Lists as a species endangered with extinction (eg. in Germany). It is probably a Tertiary relict with tropical origin, whose current discontinuous distribution is a remnant of its former range in the Atlanticum.

PIŚMIENICTWO

- ALEKSEEV A. V., 1979: Sostav, zoogeograficheskaja kharakteristika i proiskhozhdenie fauny zlatok podsemejstva *Agrilinae* (*Coleoptera*, *Buprestidae*) Srednej Evropy. [W:] VII Mezhdunarod. Simpoz. Ehnt. Sredn. Evropy. Materialy. Leningrad, 19–24 sentjabrja 1977. Leningrad: 161-163.
- ALEKSEEV A. V., 1981: Opredelitel' lichinok zlatok roda *Agrilus* CURTIS (*Coleoptera*, *Buprestidae*) evropejskoj chasti SSSR. Sbornik trudov. zool. muzeja MGU, Moskva, **19**: 65-84.
- ALEKSEEV A. V., 1998: K podrodovoj klassifikacii zlatok roda *Agrilus* CURTIS (*Coleoptera*, *Buprestidae*) fauny Palearktiki. Ehntomol. Obozr., **77**, 2: 367-383.
- BARBALAT S., WERMELINGER B., 1996: Premičre capture d'*Agrilus guerini* LAC. (*Col. Buprestidae*) en Suisse. Mitt. Schweiz. Ent. Ges., **69**: 201-202.

- BILÝ S., 1982: The *Buprestidae* (Coleoptera) of Fennoscandia and Denmark. Fauna Ent. Scandinav., **10**: 1-109 + 2 tabl.
- BILÝ S., 1986: Faunistic records from Czechoslovakia. *Coleoptera*. Acta ent. bohemoslov., **83**: 1-473.
- BILÝ S., 1993: *Buprestidae*. [W:] J. JELINEK (red.): Check-list of Czechoslovak insects IV. Folia Heyrovskyana, Suppl. **1**: 73-75.
- BILÝ S., 1999: Larvae of buprestid beetles (Coleoptera: *Buprestidae*) of Central Europe. Acta Ent. Mus. Pragae, Suppl. **9**: 1-45 + 33 tabl.
- BRANDL P., 1990: Zur Vorkommen von *Anthaxia mendizabali* COBOS in Bayern. NachrBl. bayer. Ent., **39**, 3: 91-94.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1985: Chrząszcze *Coleoptera* – *Buprestoidea*, *Elateroidea* i *Cantharoidea*. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, **10**: 1-401 + 1 mapa.
- CALLOT H. J., SCHOTT C., 1991: Catalogue et atlas des Coleopteres d'Alsace. Tome 3 *Sternoxia*. *Elateridae*, *Buprestidae*, *Cerophytidae*, *Eucnemidae*, *Throscidae*. Societe Alsacienne d'Entomologie. Musee Zool. de l'Universite et de la ville de Strasbourg. 48 ss. + 51 tabl.
- COCQUEMPOT C., 1990: Additions et corrections a la liste des Buprestes d'Indre-et-Loire (*Col. Buprestidae*). Bull. Ent. Tourangelle, **11**, 3: 37-40.
- CURLETTI G., 1994: I Buprestidi d'Italia: Catalogo tassonomico, sinonimico, biologico, geonemico. Monografie di «Natura Bresciana» N. 19. Museo Civico di Scienze Naturali di Brescia. 318 ss.
- GEISER R., 1984: Rote Liste der Käfer (Coleoptera). [W:] BLAB J. i in. (red.): Rote Liste der gefährdeten Tiere und Pflanzen in der Bundesrepublik Deutschland. Naturschutz aktuell, Greven, **1**: 75-114.
- GOBBI G., 1986: Le piante ospiti dei Buprestidi italiani. Primo quadro d'insieme (*Coleoptera*, *Buprestidae*). Fragm. Entomol., Roma, **19**, 1: 169-265.
- GUTOWSKI J. M., ŁUGOWOJ J., 2000: *Buprestidae* (Coleoptera) of the Białowieża Primeval Forest. Pol. Pismo Ent., **69**, 3: 279-318.
- HELLRIGL K. G., 1978: Ökologie und Brutpflanzen europäischer Prachtkäfer (*Col.*, *Buprestidae*). Teil 2. Z. ang. Ent., **85**, 3: 253-275.
- HORION A., 1955: Faunistik der mitteleuropäischen Käfer. Band IV: *Sternoxia* (*Buprestidae*), *Fossipedes*, *Macroductylia*, *Brachymera*. Ent. Arb. Mus. G. Frey. Tutzing bei München. III-XXIII + 1-249, 269-270, 275-280.
- JANICKIJ T. P., 1996: Rasprostranenie i zoogeograficheskij analiz zhukov-zlatok (*Coleoptera*, *Buprestidae*) v Zapadnojj Ukraine. Vestn. zool., 1-2: 23-27.
- KOCH K., 1989: Die Käfer Mitteleuropas. Ökologie. Band **2**. Goecke & Evers, Krefeld. 382 ss.

- KRÓLIK R., MAJEWSKI T., 1994: *Agrilus ribesi* SCHAEFFER, 1946 (*Coleoptera*, *Buprestidae*) – nowy dla fauny Polski gatunek chrząszcza. *Wiad. entomol.*, **13**, 2: 107-113.
- KUBÁŇ V., 1979: Poznámky k bionomii, ekologii a faunistice nekolika druhů kraseů ČSSR. *Zprávy Českoslov. spol. entomol. ČSAV*, **15**, 3: 75-80.
- ŁOMNICKI [A. M.], 1874: Wykaz dodatkowy chrząszczów galicyjskich. *Spraw. Kom. Fizyogr.*, **8**: 12-18.
- ŁOMNICKI A. M., 1884: *Catalogus coleopterorum Haliciae*. Leopoli. 4 nlb. + 43 ss.
- PAULIAN A., 1986: Contribution à la connaissance de la faune entomologique de la Corse. 5e note (addenda). *L'Entomologiste*, **42**, 2: 91-98.
- SCHAEFER L., 1949: Les Buprestides de France. *Misc. Entomol.*, Paris, Suppl.: 1-511.
- SCHAEFER L., 1972: Catalogue des Coleopteres Buprestides de France. *Bull. Soc. Linn. Lyon*, **41**, 8: 155-164.
- SPEIGHT M. C. D., 1989: Saproxylic invertebrates and their conservation. *Nature and Environment Ser.*, Strasbourg, **42**: 1-82.
- ZABRANSKY P., 1991: Beiträge zur Faunistik österreichischer Käfer mit Bemerkungen zur Ökologie und Biologie. 2. Teil – Familie *Buprestidae* (*Coleoptera: Buprestidae*). *Koleopt. Rundschau*, **61**: 139-156.